

**มาตรการทางกฎหมายในการระงับข้อพิพาทในชุมชน
ด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์
เข้าสู่กระบวนการสอบสวน**

**MEASURES TO RESOLVE THE DISPUTE IN A COMMUNITY-ORIENTED
RECONCILIATION PROCESS TO STEP INTO THE COMPLAINT
INVESTIGATION PROCESS**

วัลลภ เกี่ยมะยูร อดุลย์ ทานาราช

บทคัดย่อ

ชุมชนนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวนเพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการระงับข้อพิพาทด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ของไทยเปรียบเทียบกับของต่างประเทศในกลุ่มที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของสเปนปีค.ศ. 1996 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสและกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีเช่น The Criminal Code และ The Young Offenders Act 1984 ของแคนาดา เป็นต้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การระงับคดีในชั้นสอบสวนตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายอาญามีการสัมภาษณ์เชิงลึก ตำรวจผู้พิพากษาอัยการผู้นำชุมชน และผู้เสียหายและคู่กรณีคดีพิพาทที่ได้รับการไกล่เกลี่ย

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่รองรับสิทธิของตำรวจในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น การไกล่เกลี่ย มาใช้ในคดีอาญาที่มีความผิดต่อแผ่นดินที่ยอมความไม่ได้ แม้จะเป็นคดีที่มีโทษจำคุกไม่ถึง 5 ปี จึงทำให้ตำรวจที่ทำการไกล่เกลี่ยอาจถูกร้องเรียนว่าละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบมีโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 กระทั่งยุติธรรมจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... เพื่อให้อำนาจตำรวจสามารถทำการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนได้ แต่พระราชบัญญัตินี้มีปัญหาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน คือ มาตรา 11 (3) การกำหนดให้คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้สามารถไกล่เกลี่ยได้ ซึ่งมีผู้คัดค้านว่าอาจเป็นช่องทางให้ตำรวจใช้ดุลพินิจตั้งข้อหาโดยไม่ชอบได้

ผลการศึกษาคือ ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ควรจะมีการเพิ่มแนวทางหรือลักษณะการกระทำผิดที่จะให้ไกล่เกลี่ยเป็นมาตรฐานที่ชัดเจนขึ้น และสำนักงานยุติธรรมควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงมาตรการต่าง ๆ ของร่าง

พระราชบัญญัติดังกล่าวให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ทราบถึงสิทธิที่ตนพึงมีหากต้องเกี่ยวข้องกับคดีความทางอาญา

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์, การสืบสวน

ABSTRACT

This dissertation aims to study about. Measures to resolve the dispute in a community-oriented reconciliation process to step into the complaint investigation process. To study theories on measures to settle the disputes with justice-oriented reconciliation. Thailand's comparison to the use of foreign law written like the Spanish Penal Code of Criminal Procedure 1996, France. And countries that use the common law system, such as The Criminal Code and The Young Offenders Act 1984 of Canada, etc. This research is qualitative research papers on process-oriented reconciliation. Mediation Settlements during the investigation by the Office of Criminal Procedure. Penal Code and in-depth interviews with police, prosecutors, judges, victims and community leaders and the parties dispute that has been mediated.

The study found that Thailand has no law that supports the rights of the police in bringing to justice-oriented reconciliation, such as mediation. Used in a criminal case against the land does not compromise. Despite a lawsuit with imprisonment up to five years, the Police mediation may be alleged omissions of duty, wrongful punishable under Section 157 of the Ministry of Justice has proposed draft measures instead of criminal charges. Fri. to enable the police to mediate in the investigation. But there are problems with the law during the investigation, mediation is Section 11 (3) of the offense with an imprisonment rate is not higher than five years. According to this Act annexed mediation. The objection that could be channeled to the police discretion was wrongfully charged.

The research is Draft measures instead of criminal charges should be added to the ... guidelines or characteristics of the perpetrator to give mediation a standard clear. Office of Justice and the promotion of the public should be aware of different measures of the bill even more. The public will be informed of their rights if they are closely related to the criminal case.

Keywords: Restorative Justice Process, Inquiry

1. บทนำ

ตำรวจเป็นองค์กรที่ควบคุมสังคมให้มีความสุข เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา โดยจะเห็นได้ว่าสถานีตำรวจนั้นไม่มีวันและเวลาหยุดทำการเหมือนหน่วยงานราชการอื่น ๆ เหตุด้วยการก่ออาชญากรรมในสังคม หรือในชุมชนเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้นตำรวจจึงต้องพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อคอยระงับเหตุวุ่นเหตुर้ายอยู่เสมอ และจากแนวคิดของ Sir Robert Peel บิดาของการตำรวจยุคใหม่ ที่เน้นให้บุคลากรตำรวจได้ตระหนักว่า การป้องกันอาชญากรรมคืองานหลักของตำรวจและมีความสำคัญยิ่งกว่า การสืบสวนสอบสวน การจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นพื้นฐานของการก่อกำเนิดแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Approach) เพื่อป้องกันอาชญากรรมขึ้น ยุทธวิธีหลักของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายก็คือ การตรวจท้องที่ ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นกระดูกสันหลังของงานตำรวจ แต่ในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการกระบวนการสอบสวนก็ยังมีปัญหาดังต่อไปนี้

ปัญหาข้อเท็จจริง

เนื่องจากปัจจุบันไม่มีกฎหมายรองรับให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการคดีอาญาได้ จึงทำให้มีปัญหา ดังนี้

ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ เนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจตำรวจสามารถใกล้เคียงในชั้นสอบสวนได้ แต่ในทางปฏิบัติปกติในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจเมื่อมีข้อพิพาทในทางอาญา ที่เป็นความผิดอันยอมความได้มาสู่โรงพัก พนักงานสอบสวนจะพยายามใกล้เคียงข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีให้ก่อน เนื่องจากเห็นว่าเป็นคดีเล็กน้อยและมีความเสียหายไม่มาก จึงทำให้ผู้เสียหายมีความเห็นว่า ตำรวจปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและรับสินบนจากผู้ต้องหา จึงได้พยายามพูดโน้มน้าวให้ผู้เสียหายยอมความ หรือในบางกรณีถ้าผู้เสียหายทราบว่าตำรวจไม่มีอำนาจในการใกล้เคียง ก็จะไม่ยอมรับฟังความใดๆ ยืนยันจะให้ตำรวจส่งสำนวนต่ออัยการเพื่อดำเนินการฟ้องร้องต่อศาล ทั้งที่ ผู้เสียหายไม่ได้รับความเสียหายมากมายแต่อย่างใด

ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ไม่กล้านำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น การใกล้เคียงข้อพิพาทมาใช้กับคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย เพราะกลัวจะมีความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญามาตรา 157 จึงทำให้มีจำนวนคดีอาญาที่เข้าสู่กระบวนการสอบสวน และอัยการสั่งฟ้องให้เป็นคดีขึ้นสู่ศาลมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งดูได้จากสถิติคดีปี 2557 – 2558 ที่ศาลชั้นต้นมีปริมาณคดีอาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณาในปี พ.ศ. 2558 ถึง 647,664 คดี ไม่มีกฎหมายรองรับให้ตำรวจสายตรวจมีอำนาจใกล้เคียงทั้งคดียอมความได้ และคดีอาญาแผ่นดิน ตำรวจสายตรวจ เป็นกลุ่มแรกๆ ที่ผู้เสียหายจะเข้าไปหาเมื่อเกิดคดีความขึ้น แต่ตำรวจสายตรวจไม่มีอำนาจในการใกล้เคียงทั้งคดีที่ยอมความได้ และยอมความไม่ได้ เพราะกฎหมายให้อำนาจเฉพาะเจ้าพนักงานสอบสวนเท่านั้น จึงทำให้เกิดปัญหาทำให้มีคดีไปสู่พนักงานสอบสวนเป็นจำนวนมากนั่นเอง

ปัญหาข้อกฎหมาย

ปัจจุบันไม่มีกฎหมายรองรับให้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาใช้ในคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อแผ่นดิน แต่เป็นความผิดเล็กๆ น้อยๆ เช่น คดีลักทรัพย์ที่เป็นการลักเล็กขโมยน้อย การบุกรุกในเวลากลางคืน แต่ไม่ได้ไปทำความเสียหายร้ายแรงอะไรให้กับเจ้าของบ้าน ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แต่ผู้ถูกทำร้ายบาดเจ็บเล็กน้อยไม่ถึงกับสาหัส ซึ่งหากพิจารณากฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ได้ ก็จะมีในส่วนของระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยข้อบังคับในการปฏิบัติงานด้านคดีที่เกี่ยวกับการใช้หลักการประนีประนอมข้อพิพาททางอาญาข้อ 583 ที่กำหนดว่าในกรณีที่มีภรรยาทะเลาะวิวาทและมีการทำร้ายร่างกายกัน เมื่อมีการร้องทุกข์กล่าวโทษและคดีเข้าสู่การพิจารณาของพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนพยายามทำการประนีประนอมข้อพิพาทโดยจัดให้มีการเจรจาระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย เพื่อให้ข้อพิพาทนั้นระงับลง และไม่ต้องดำเนินกระบวนการตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ ก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว และหากได้พยายามจนถึงที่สุดแล้วไม่สามารถประนีประนอมข้อพิพาทได้จึงดำเนินการตามกฎหมายต่อไป และมีอำนาจหน้าที่ที่ทำให้คดีอาญาลดลงได้ ตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 และเปรียบเทียบปรับตามมาตรา 38 เท่านั้น คดีที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวตามมาตรา 39 (2) คดีอาญาย่อมระงับในคดีความผิดต่อส่วนตัวเมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น หากเกิดกรณีมีการไปร้องทุกข์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีที่ยอมความไม่ได้ เช่น คดีลักทรัพย์ที่เป็นความผิดเล็กน้อย หากต่อมาผู้กระทำความผิดเห็นว่าอาจจะพุดจาไกลเกลี่ยกันได้ ตามกฎหมายแล้วตำรวจไม่สามารถปฏิบัติได้ แต่หากตำรวจดำเนินการไกลเกลี่ยตามความประสงค์ของผู้กระทำความผิด ก็จะเสี่ยงต่อความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ทั้งที่ตำรวจนั้นกระทำไปด้วยเจตนาบริสุทธิ์ที่ต้องการจะให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องเป็นคดีความขึ้นสู่ศาล เพื่อลดค่าใช้จ่าย การเสียเวลา และเพื่อเป็นการยุติข้อพิพาทในชั้นตำรวจไม่ให้มีคดีอาญาขึ้นสู่ศาลมากจนเกินไป แต่ก็ไม่มีกฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครองแก่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตนั่นเอง

และจากปัญหาที่ได้กล่าวมานั้น ทำให้นักวิชาการ และองค์กรต่าง ๆ มีความพยายามที่จะศึกษาและเสนอแนวคิดให้ประเทศไทย มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในคดีอาญา ทั้งคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว คดีอาญาแผ่นดินที่เป็นความผิดเล็กน้อย คดีอาญาที่มีความผิดลหุโทษจนในที่สุดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติไกลเกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นสอบสวน พ.ศ.... ซึ่งกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้มีการไกลเกลี่ยคดีอาญาที่มีความผิดอันยอมความได้ คดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ คดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ยกเว้นการกระทำความผิดที่กำหนดในกฎกระทรวง และคดีความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ด้วยความยินยอมของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย และหากตกลงกันได้ ให้คดีก็เป็นอันยุติ และให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับลง แต่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ยังไม่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกฤษฎีกา ต่อมากระทรวงยุติธรรมต่อมา กระทรวงยุติธรรมได้นำร่างพระราชบัญญัติไกลเกลี่ยคดีอาญาในชั้นสอบสวน พ.ศ. ... มารวมกันกับร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. ... แล้ว

เปลี่ยนชื่อใหม่ เป็น “ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ...” และมีการเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาและคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วไปแล้ว ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาบรรจุเป็นวาระเพื่อพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เหตุผลในการเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ให้ผู้กระทำความผิดเล็กน้อย (โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี) ได้รับโทษจำคุก หรือต้องถูกฟ้องจนศาลมีคำพิพากษา และเพื่อลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ดังนั้น ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา ผลดีและผลเสียของร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ก่อนที่จะมีการประกาศใช้ และศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการในการระงับข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของประเทศ ไทย ของต่างประเทศ แนวคำพิพากษาศาล มาตรการทางกฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของประเทศไทยว่ามีปัญหาอย่างไรและควรแก้ไขอย่างไร พร้อมกับวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศกับของประเทศไทยว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อมาปรับใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกับนานาประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวนของประเทศไทย ของต่างประเทศ แนวคำพิพากษาศาล มาตรการทางกฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวนของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวนของต่างประเทศกับของประเทศไทย
4. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวนของต่างประเทศประเทศที่มีความเหมาะสม มาปรับใช้กับกฎหมายไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายใช้

วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัย และกลุ่มเป้าหมายที่เลือกในการสัมภาษณ์หาข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ บุคลากรผู้ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่อง การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการสอบสวน ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ตำรวจ กลุ่มที่ 2 ผู้พิพากษา กลุ่มที่ 3 อัยการ กลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชน กลุ่มที่ 5 ผู้ต้องหาและคู่กรณีคดีพิพาทที่ได้รับการไต่ถาม

วิธีการเก็บข้อมูล

1. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) คือ สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเรียงลำดับประเด็นคำถามตามแบบฟอร์มสัมภาษณ์เชิงลึก
2. บันทึกการสนทนาในกระดาษ เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียงแหล่งทุติยภูมิ ได้มาจากการศึกษาเอกสารจากตัวบท กฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ บทความจากวารสารหรือนิตยสารทางกฎหมาย เอกสารประกอบการสัมมนา สถิติ ข้อมูลจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา สรุปและข้อเสนอแนะ

4. ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง มาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวน เนื่องจากมีปัญหาคำนวณคดีอาญาเข้าสู่ศาลยุติธรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปรากฏการณ์นักโทษล้นคุก รัฐจึงได้มีความพยายามที่จะนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีเพื่อให้มีจำนวนคดีเข้าสู่ศาลน้อยลง แต่ปรากฏว่าในชั้นตำรวจไม่มีกฎหมายรองรับให้ตำรวจนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หรือการประนีประนอมมาใช้ในคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย ทั้งที่ตำรวจเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมและเป็นชั้นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า มีแนวคิดทฤษฎีของต่างประเทศและของประเทศไทยที่นำมาปรับใช้กับงานวิจัยนี้ คือ แนวคิดทฤษฎีความขัดแย้ง แนวคิดการบริหารความขัดแย้ง แนวคิดวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก แนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในคดีอาญา แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรและบุคลากรในกระบวนการทางอาญา นอกจากนั้นยังได้ศึกษาคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับกรณีคดีอาญาระงับในชั้นตำรวจตามมาตรา 37 คดีมีโทษปรับ กรณีถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน ในคดีความผิดส่วนตัวตามมาตรา 39 (2) และกรณีตำรวจถูกกล่าวหาว่าละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ อีกทั้งยังได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี

จากการศึกษาสภาพปัญหาข้อเท็จจริงพบว่า มีปัญหาที่สำคัญ คือ ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ เพราะไม่มีกฎหมายรองรับให้ตำรวจสามารถไล่เกลี้ยคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อยได้ ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ไม่กล้านำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น การไล่เกลี้ยข้อพิพาทมาใช้กับคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย เพราะกลัวจะมีความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญามาตรา 157 และไม่มีกฎหมายรองรับให้ตำรวจสายตรวจมีอำนาจไล่เกลี้ยทั้งคดียอมความได้ และคดีอาญาแผ่นดิน เพราะกฎหมายให้อำนาจเฉพาะเจ้าพนักงานสอบสวนเท่านั้นที่มีอำนาจสอบสวนคดีได้

จากการศึกษาปัญหาข้อกฎหมายพบว่า ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติลักษณะที่ 18 ว่าด้วยกรณีบางเรื่องที่มีวิธีปฏิบัติเป็นพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 ข้อ 538 ให้อาจพนักงานสอบสวนพยายามชี้แจงตักเตือนให้เรื่องยุติกันเสียเฉพาะในเรื่องของการทะเลาะวิวาทระหว่างสามีภรรยาเท่านั้น ดังนั้นหากเป็นบุคคลอื่นทะเลาะกันก็พนักงานสอบสวนก็ไม่มีอำนาจชี้แจงตักเตือนให้ยุติกันได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็บัญญัติให้คดียุติหรือเลิกกันได้ในชั้นสอบสวนเฉพาะคดีที่มีโทษปรับตามมาตรา 37 และคดีที่มีความผิดต่อส่วนตัวตามมาตรา 39 (2) เท่านั้น ดังนั้นหากเป็นคดีอาญาแผ่นดินถึงแม้จะมีความผิดเล็กน้อยก็ไม่สามารถทำให้คดียุติในชั้นสอบสวนตามกฎหมายมาตรา 39 (2) ได้ ส่วนร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ก็มีปัญหาที่มาตรา 11 (3) ที่กำหนดให้คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้สามารถไล่เกลี้ยในชั้นสอบสวนได้โดยมีปัญหาคือ พนักงานสอบสวนอาจปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในเรื่องของการตั้งข้อหาแก่จำเลยให้สามารถมาอยู่ในหลักเกณฑ์ที่ไล่เกลี้ยได้ เช่น คดีเรื่องประมาท เป็นต้น

5. สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวน มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ ศึกษาแนวคิดทฤษฎี แนวคำพิพากษาศาล มาตรการทางกฎหมาย และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ศึกษาปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของไทยกับของต่างประเทศ และเสนอแนะแนวทางของต่างประเทศที่เหมาะสมมาปรับใช้กับกฎหมายของประเทศ

จากสมมติฐานที่ว่าในระบบกฎหมายของประเทศไทย ไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ตำรวจนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการระงับข้อพิพาทในชั้นสอบสวน หากประเทศไทยมีการแก้ไขกฎหมาย หรือมีการตรากฎหมายเพื่อให้อำนาจตำรวจเป็นศูนย์กลางในการไล่เกลี้ยข้อพิพาททั้งคดีที่ยอมความได้ คดีที่มีความผิดโทษปรับ คดีประมาท และคดีที่มีอัตราโทษไม่

เกิน 5 ปี จะทำให้การแก้ปัญหาอาชญากรรมในสังคมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และจากผลการวิจัยพบว่า

ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากฎหมายไม่ให้อำนาจตำรวจสามารถทำการไกล่เกลี่ยคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย โดยเฉพาะคดีอาญาแผ่นดินที่ยอมความกันไม่ได้ ดังนั้น เมื่อตำรวจพยายามที่จะพูดให้ผู้เสียหายและคู่กรณีไกล่เกลี่ย หรือประนีประนอมกันก็จะเกิดความคลางแคลงใจว่า ตำรวจต้องการจะเข้าข้างอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ จึงไม่เชื่อถือและอาจมีการฟ้องร้องตำรวจว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ และในบางคดีหากยอมพูดจากตกลงกันด้วยดีเพราะมีโทษเพียงเล็กน้อย และผู้เสียหายก็ไม่ได้เสียหายมากมายแต่อย่างใด ก็สามารถจบเรื่องที่ขึ้นตำรวจได้ และไม่ต้องเสียเวลาไปขึ้นศาลซึ่งมีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก แต่เพราะกฎหมายไม่ให้อำนาจตำรวจสามารถทำการไกล่เกลี่ยคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย โดยเฉพาะคดีอาญาแผ่นดินที่ยอมความกันไม่ได้ ตำรวจก็ไม่สามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ได้ จึงต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมสายหลัก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีความขัดแย้งขึ้นสู่ศาลมากเกินความจำเป็น ดังนั้น หากมีการแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ให้อำนาจตำรวจทำการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนได้ ทั้งคดีที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว ความผิดสุ่มเสี่ยง และคดีอาญาแผ่นดินที่มีความผิดจำคุกไม่เกิน 5 ปี ประชาชนก็จะมีความเชื่อมั่นว่าตำรวจได้กระทำการไกล่เกลี่ยโดยชอบด้วยกฎหมาย ลดคดีที่มีต่อตำรวจว่าต้องการจะหาประโยชน์จากผู้ต้องหา จึงยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแต่โดยดี และทำให้อัตราการขึ้นสู่ศาลมีจำนวนที่ลดลงได้

ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ไม่กล้านำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้กับคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย อาจเป็นเพราะกลัวที่จะมีความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญามาตรา 157 โดยปกติเมื่อมีประชาชนมาแจ้งความในคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อย ตำรวจจะสอบถามปัญหาและรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหา ต่อมาก็สอบถามความเสียหายที่เกิดขึ้นว่ามีความเสียหายอย่างไรบ้าง จากนั้นก็สอบถามความผู้เสียหายว่าที่มาแจ้งความนั้นต้องการให้ตำรวจช่วยเหลืออย่างไร เมื่อได้ความแล้วจึงเรียกทั้ง 2 ฝ่ายมาตกลงเจรจาเพื่อให้ได้ข้อยุติ และนำข้อยุติที่ได้มาบังคับใช้ทั้ง 2 ฝ่าย แต่การกระทำเหล่านั้นนี้ ไม่มีกฎหมายรองรับให้ทำได้จึงเหมือนกับเป็นการที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ถูกต้อง แม้บางกรณีเป็นความประสงค์ของทั้งผู้เสียหายและคู่กรณีที่ต้องการจะไกล่เกลี่ยกันแต่หากเป็นคดีอาญาแผ่นดินที่ยอมความกันไม่ได้ ก็ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้เลย ซึ่งหากตำรวจทำการไกล่เกลี่ยให้ก็จะมีความผิดฐานเจ้าพนักงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 แม้ตำรวจจะเข้าไปด้วยเจตนาบริสุทธิ์ที่ต้องการจะช่วยลดจำนวนคดีขึ้นสู่ศาล และเพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนไม่ให้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ก็ไม่สามารถทำได้อย่างถูกต้องและสบายใจ จึงเห็นได้ว่าหลักสุจริตและหลักนิติศาสตร์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการยุติข้อพิพาทตามเหตุผล ความจำเป็น และความต้องการของคู่กรณีได้ (คณะกรรมการการยุติธรรมและการตำรวจ วุฒิสภา.2555:1) และจากการที่ไม่มีกฎหมายรองรับให้ตำรวจทำการไกล่เกลี่ยในคดีอาญาที่มีความผิดเล็กน้อยได้ ตำรวจบางท่านที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยการ

ยึดหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด ก็จะไม่ยอมทำการไต่ถามคดีอาญาที่มีความผิดหรือความเสียหายเพียงเล็กน้อยให้กับคู่กรณีเลย คือเมื่อมีประชาชนมาแจ้งความก็ในคดีความผิดส่วนตัวที่ยอมความกันได้ ก็ให้ประชาชนร้องทุกข์ หรือคดีอาญาแผ่นดินที่ยอมความกันไม่ได้ และประชาชนไม่ต้องร้องทุกข์ก็ทำการสอบสวนตามขั้นตอน สรุปสำนวนส่งให้อัยการพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งการปฏิบัติงานเช่นนี้มีข้อดีคือ ผู้เสียหายวางใจได้ว่าได้รับความเป็นธรรมอย่างแน่นอนเพราะผ่านการพิจารณาจากศาลแล้ว แต่มีข้อเสียคือ คดีที่จะเข้าสู่ขั้นตอนการสอบสวนในแต่ละวันนั้นจะมีเป็นจำนวนมาก และพนักงานสอบสวนจะทำงานไม่ทัน เช่น ในเขตพื้นที่ชุมชนเล็กๆ ที่มีประชากรอยู่จำนวนไม่มากวันหนึ่ง ๆ มีผู้มาแจ้งความคดีอาญาถึง 13 เรื่อง (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก) แต่จำนวนพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจมีจำนวนน้อย และหากเป็นพื้นที่ใหญ่ ๆ เช่นในสังคมเมืองที่มีประชากรอยู่กันเป็นหมื่นเป็นแสนคนคดีความก็จะมากขึ้นตามลำดับ ทั้งคดี ฉก ชิง วังราว คดีลักเล็กขโมยน้อย เพื่อนบ้านทะเลาะกัน รถเฉี่ยวชนกัน บุกรุกเคหสถาน และคดีอื่น ๆ อีกจำนวนมาก จึงด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เกิดปัญหา ปริมาณสำนวนการสอบสวนในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนมีมากจนเกิดไป ซึ่งประชาชนก็จะไม่เข้าใจและมองว่าตำรวจปฏิบัติงานล่าช้านั่นเอง

ในส่วนของการตรวจสอบคดีอาญามีปัญหา คือ ตำรวจสายตรวจนั้นไม่มีอำนาจในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ได้เลยไม่ว่าในกรณีใด เพราะผู้ที่จะมีอำนาจสอบสวนได้ต้องเป็นพนักงานสอบสวนเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงของการปฏิบัติงานบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน ตำรวจสายตรวจนี้ถือเป็นผู้ที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เป็นกลุ่มแรกที่ประชาชนจะเข้ามาหาและขอความช่วยเหลือ เพราะตำรวจสายตรวจแบ่งออกเป็นหลายหน่วยงานทั้ง สายตรวจชุมชน สายตรวจหมู่บ้าน สายตรวจเดินเท้า สายตรวจรถยนต์ และสายตรวจรถจักรยานยนต์ มีป้อมยามประจำจุดเกือบทุกหมู่บ้าน ดังนั้น เมื่อประชาชนในชุมชนเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้นก็จะมาหาตำรวจสายตรวจนี้ก่อนเป็นด่านแรก ซึ่งถึงแม้ตำรวจสายตรวจจะไปถึงที่เกิดเหตุเป็นกลุ่มแรกแต่ก็ทำการสอบสวนไม่ได้ เพราะจะต้องแจ้งให้พนักงานสอบสวนมายังที่เกิดเหตุเพื่อทำการสอบสวนโดยเร็ว แต่ในการปฏิบัติงานจริงอีกเช่นกัน หากตำรวจสายตรวจเห็นว่าเป็นคดีที่มีความผิดเพียงเล็กน้อย ก็จะพยายามพูดจาไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีตกลงกันด้วยดี จะได้ไม่ต้องไปถึงโรงพักเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการสอบสวนที่มีความยุ่งยาก แต่ด้วยตำรวจสายตรวจไม่มีอำนาจเช่นนั้น เมื่อปฏิบัติไปแล้วก็เสี่ยงที่จะโดนร้องเรียนว่าเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ มีโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 เช่นกัน ดังนั้นหากมีการแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ หรือมีการตรากฎหมายใหม่เพื่อให้อำนาจตำรวจทำการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนได้ ทั้งคดีที่เป็นความผิดส่วนตัว ความผิดลหุโทษ และคดีอาญาแผ่นดินที่มีความผิดจำคุกไม่เกิน 5 ปี ก็จะทำให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างสบายใจเพราะมั่นใจได้ว่าปฏิบัติถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อตำรวจกล้าที่จะปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยอย่างเต็มที่ จำนวนคดีที่ยุติในชั้นสอบสวนก็จะมากขึ้น อนาคตที่ว่าตำรวจทำงานล่าช้าก็จะน้อยลงเพราะคดีของผู้เสียหายไม่ต้องยืดเยื้อไปจนถึงชั้นศาลนั่นเอง

ปัญหาข้อกฎหมาย ปัจจุบันมีกฎหมายที่ให้อำนาจตำรวจสามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในคดีอาญาได้ คือ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติลักษณะที่ 18 ว่าด้วยกรณี

บางเรื่องที่มีวิธีปฏิบัติเป็นพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 กำหนดไว้ในบทที่ 13 ว่าด้วยเรื่องสามภริยาวิวาทกัน ข้อ 583 ซึ่งถ้าไม่มีการใช้อาวุธ ไม่บาดเจ็บสาหัส และไม่ได้ทะเลาะกันบนถนนหลวง ตำรวจก็มีอำนาจชี้แจงตักเตือนให้เรื่องยุติกันเสียได้ เหตุผลที่กำหนดไว้เช่นนี้ เพราะว่าการรักษาสถาบันครอบครัวไม่ให้ความแตกแยกกัน จึงให้อำนาจตำรวจชี้แจงตักเตือนให้เรื่องยุติกันได้ แต่ที่ไม่กำหนดให้ความผิดอาญาประเภทอื่นทำได้เหมือนกับกรณีการทะเลาะวิวาทระหว่างสามภริยานั้น ก็อาจเป็นเพราะว่าระเบียบสำนักงานตำรวจเป็นเพียงแนวทางปฏิบัติงานของตำรวจ ไม่ใช่กฎหมายเหมือนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงให้แนวทางปฏิบัติได้ในบางเรื่องเท่านั้น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจตำรวจยุติคดีได้ในคดีที่มีโทษปรับตาม มาตรา 37 ซึ่งเป็นคดีที่มีอัตราโทษไม่สูง เช่น จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท อาทิ ความผิดตามกฎหมายจราจร หรือความผิดตามกฎหมายความสะอาด ที่ตำรวจมีอำนาจ “เปรียบเทียบปรับ” หรือการตีราคาค่าปรับตามความร้ายแรงของพฤติการณ์ แล้วให้คดีจบไปได้เลย โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้อัยการและศาล แต่ถ้าเป็นคดีที่มีโทษสูงกว่านี้ต้องส่งให้ศาลเป็นผู้พิจารณาทั้งหมด ตามมาตรา 39 (2) สิทธินาคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอน คำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย ในคดีเหล่านี้เมื่อประชาชนมาแจ้ง ความ ตำรวจยังสามารถที่จะพุดจ่าให้ผู้เสียหายและคู่กรณีตกลงยินยอมและทำให้คดียุติกันได้ แต่ที่มี ปัญหามากที่สุดคือ คดีอาญาแผ่นดินอันยอมความกันไม่ได้ และตำรวจก็มีอำนาจอย่างเด็ดขาดที่จะไปทำการไกล่เกลี่ย แต่ในทางปฏิบัติในคดีที่มีโทษจำคุกไม่ถึง 5 ปี ตำรวจมักจะพยายามทำให้ คู่กรณีตกลงกันเพื่อจะได้ไม่ต้องเป็นคดีความขึ้นสู่ศาล ซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดตามกฎหมายอาญามาตรา 157 ตำรวจผู้ปฏิบัติอาจถูกลงโทษได้ ดังนั้น หากมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 39 (2) ให้สิทธิ นาคดีอาญามาฟ้องระงับในคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีด้วย ก็จะทำให้คดีอาญาสามารถยุติในชั้นสอบสวนได้มากขึ้นและมีคดีขึ้นสู่ศาลน้อยลง

และด้วยเหตุที่กฎหมายไม่รองรับให้ตำรวจทำการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน จึงทำให้มี ปัญหาต่าง ๆ นั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรมจึงได้มีความพยายามที่จะเสนอ ร่างกฎหมายเพื่อให้อำนาจตำรวจสามารถทำการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนได้ คือ ร่างพระราชบัญญัติ มาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีนักวิชาการ และผู้พิพากษา คัดค้านพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน คือ ปัญหา การกำหนดให้คดีความผิดทางอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี ตามบัญชีท้าย พระราชบัญญัตินี้สามารถไกล่เกลี่ยได้ตามมาตรา 11 (3) โดยมีความกังวลว่าตำรวจจะอาศัยอำนาจ นี้ในการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ด้วยการตกลงกับผู้ต้องหาที่มีอำนาจทางการเงินสูงในการตั้งข้อหา ให้เป็นข้อหาที่อยู่ในหลักเกณฑ์ไกล่เกลี่ยได้ เช่น คดีข่มขืนบุคคลอื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตราย สาหัส หากความจริงเป็นเรื่องเจตนาเล็งเห็นผล ตำรวจอาจตกลงกับผู้ต้องหาให้เป็นการชดเชยโดย ประมาททำให้บุคคลอื่นได้รับอันตรายสาหัสเพื่อนำคดีมาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้

ในประเด็นที่กล่าวว่าตำรวจจะปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยโดยไม่เป็นธรรมนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ใน พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยต้องได้รับการแต่งตั้งจากคู่กรณี ผ่านการอบรมหลักสูตร

การใกล้เคียง มีกระบวนการในการตรวจสอบคุณสมบัติ การถอนชื่อ การตั้งรังเกียจ รวมถึงมีกระบวนการในการตรวจสอบถ่วงดุลในหลายขั้นตอน จึงถือว่ามีความเป็นกลางในระดับหนึ่ง ทำให้กระบวนการใกล้เคียงเกิดความเป็นธรรมกับคู่กรณีได้ (สำนักงานกิจการยุติธรรม.2559:ออนไลน์) แต่ควรจะมีการเพิ่มแนวทางหรือลักษณะการกระทำผิดที่จะให้ใกล้เคียงเป็นมาตรฐานที่ชัดเจนขึ้น มากกว่าการที่กำหนดไว้แค่เพียงให้ “ความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ” สามารถใกล้เคียงในชั้นสอบสวนได้ เพื่อความชัดเจนและมากขึ้น

การศึกษาวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิกร ศักดิ์แสง เรื่อง ปัญหาการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในขั้นตอนก่อนฟ้องคดี ในประเด็นที่ควรมีการร่างกฎหมาย ให้นำคดีอาญาแผ่นดินที่ยอมความไม่ได้ ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี มาทำการใกล้เคียงในชั้นสอบสวนของตำรวจได้

7. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องมาตรการในการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อลดขั้นตอนการร้องทุกข์เข้าสู่กระบวนการสอบสวน ซึ่งพบปัญหาที่สำคัญหลายประการดังได้กล่าวมาแล้วจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 39 (2) จากเดิมที่บัญญัติว่า มาตรา 39 สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับ

(1) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย ให้เพิ่มคดีที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่มีโทษจำคุกไว้ใน (2) ด้วย ดังนี้

(2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว หรือคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยถูกต้องตามกฎหมาย

2. ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ... ควรจะมีการเพิ่มแนวทางหรือลักษณะการกระทำผิดที่จะให้ใกล้เคียงเป็นมาตรฐานที่ชัดเจนขึ้น และสำนักงานยุติธรรมควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงมาตรการต่าง ๆ ของร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. ...ให้มากขึ้น เพื่อประชาชนจะได้ทราบถึงสิทธิที่ตนพึงมีหากต้องเกี่ยวข้องกับคดีความทางอาญาและหากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ผ่านแล้ว ควรมีการแยกพนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาท ออกจากพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่สอบสวนตามปกติ เพื่อจะได้เป็นการลดภาระงานของพนักงานสอบสวนตามปกติ และจะได้เลือกพนักงานสอบสวนที่มีความเชี่ยวชาญด้านใกล้เคียงโดยตรงมาทำหน้าที่ใกล้เคียงได้

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการยุติธรรมและการตำรวจ วุฒิสภา. (2555). (ออนไลน์). รายงานการ พิจารณา
ศึกษา เรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาชั้นสอบสวน. แหล่งที่มา
:library.senate.go.th/document/Ext6195/6195637_0002.PDF.
- ดล บุญนาค. (2559). (ออนไลน์). วิพากษ์ร่างพรบ.มาตรการแทนการฟ้อง. แหล่งที่มา :
weeklynewsonline.net
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2556). (ออนไลน์). คู่มือการบริหารงานป้องกันและ ป ร า บ ป ร า ม
อาชญากรรม 2556. แหล่งที่มา : <http://www.thaicrimes.org>.
- สุทธิพล ทวีชัยการ.(2547). รายงานการศึกษาดูงานระบบ Court ADRs ประเทศสหรัฐอเมริกาของ
คณะผู้พิพากษาและข้าราชการตุลาการศาลแพ่ง”. กรุงเทพมหานคร : วารศาลกฎหมาย
ศาลแพ่ง ฉบับปฐมฤกษ์ กันยายน 2547.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2559). (ออนไลน์). ถามตอบร่างพระราชบัญญัติ มาตรการ
แทนการฟ้องคดีอาญา. แหล่งที่มา : <http://news.num.edu.mn/wp-content/uploads/2015/04/bigstock-Judge-s-hold-hammer-on-wooden-46275952.jpg>